

דב ויצחק
מבוני המולדת ומניניה
נפקדו

ב מ ע ר ק ה

מעמדה של ארץ-ישראל במלחמה

עם פרוס שנת 1941 גדלה הצפיה ורבתה המתיחות לקראת האביב. את הרגשותו הכללית של העולם ביטא הגנרל סמטס בנאומו בליל השנה החדשה: „היטלר יבקש הכרעה בשנת 1941“.

הצלחותיהם של בעלי-הברית באלבניה ובמדבר לוב הנן חשובות בודאי. הן מבחינה צבאית ישירה והן מבחינת עידוד המדינות הניטרליות בבלקן. מסירת איי יון לרשות הצי והאוויריה הבריטיים יש לה משקל רב גם לגבי כל מערכה עתידה במזרחו של הים התיכון. ואם יבוצע גירוש האיטלקים מלוב, יהיה רוב צבאו של גנרל ויול פנוי לצרכי החזיתות האחרות בשטח עולם זה. ברם, בכל אלה אין עדיין משום הכרעה. „מנצ'סטר גרדיאן“ כאילו חזה מראש את קורות החדשים האחרונים, בכתבו בערב מלחמת יון-איטליה: „לא תהא בכך תבונה יתרה, לראות את המלחמה באיזור הים התיכון כהאבקות בינינו ובין האיטלקים. אף כאן האויב העיקרי היא גרמניה“. גרמניה הנאצית חנסה לבקש הכרעה באביב ובקיץ 1941, באשר יודעת היא, כי במשך שנת 1942 יתחילו כוחותיהם של בעלי-הברית לעלות על כוחותיה, הן בצידוד יבשתי ואירי והן במספר האנשים המאומנים. משעה שארצות-הברית התחייבו לתמיכה תכניתית במלחמתה של האימפריה הבריטית, אין מקום לספקות רבים בנידון זה.

ב.

השאלה היא, לאן יכוונו הנאצים את התקפת האביב הגדולה? יתכן, שינסו לפלוש לאיי אנגליה. איש אינו יכול לאמור זאת בבטחה מראש. על כל פנים, נעשית הפלישה לאנגליה — דרך הים והאוויר — קשה מיום ליום. ואין לחשוב, שהגרמנים יקשרו את כל גורלם במלחמה, להצלחה או לכשלון, במערכה יחידה זו. אך בין שינסו לבצע את הפלישה לאנגליה, ובין שיסתפקו באיומי וביומי פלישה בלבד, כדי לרתק לאיי המטרופולין כוחות בריטיים מרובים ככל האפשר, הרי קרוב מאד לודאי, שלעת האביב מכינים הנאצים את ההתקפה הגדולה על הארצות הבריטיות במזרח התיכון — דרך הבלקנים ואנטוליה התורכית.

גורמים צבאיים-מדיניים כבדי-משקל מעוררים את הרייך השלישי להתקפה זו. אילו הצליח הצבא הנאצי להגיע לא"י, לכבוש את חיפה, להשתלט על צינור הנפט, ולהתקרב לתעלת סואץ, — היה הצי הבריטי נאלץ לעזוב את אלכסנדריה ואת הים התיכון. אף אם יוכלו בעלי הברית להגן אז על מצרים, (ויהיה זה תפקיד קשה מאד), הרי על כל פנים תעבור השליטה בים התיכון לרשותן של מדינות הציר. צרפת, "הבלתי-כבושה" על כל מושבותיה בצפון אפריקה, וספרד שהיא ניטרלית כיום, תוכרחה, בתנאים אלו, להצטרף לכובש הנאצי. רוסיה תנותק מכל מגע עם מעצמה ידידותית באירופה ובקדמת-אסיה, ותעמוד מבודדת לגמרי מבחינה צבאית-אסטרטגית מול כל כוחו המלחמתי של הציר. אכן רוסיה תדמה אז — כבטויו של אחד מגדולי העתונאים האנגלים, — ל"תנין ענק, שהוטל על החוף, והציף מבקע בנחת את כרסו וממלא כליו שמן-תנינים".

השליטה הנאצית על איזור הים התיכון אומרת לא רק השתלטות גרמנית מוחלטת על כל אירופה — ורוסיה בכלל זה — אלא גם השלמת משק המלחמה הנאצי בחמרים החסרים לו ביותר. עם כבושה של תורכיה וא"י יפול הנפט העירקי והאירני לידיה של גרמניה. המתכות והמינרלים של צפון-אפריקה יהיו בגבולות שלטונה. ואף הנפט של בקו וחמרי הגלם המרובים של הקוקו הרוסי יהיו ברשותה — בשעה ובצורה שתרצה בהם. באם המזרח התיכון הבריטי יכבש ע"י הנאצים, תפסיד הבלוקדה של בעלי-הברית — אף שתמשך באוקיינוסים הגדולים — חלק חשוב מתכליתה. בשטח העצום שמסביב לים התיכון תמצא מכונת המלחמה הגרמנית את מרבית צרכיה. וכן תרכוש לה גרמניה, במקרה זה, תנאים מצוינים להמשכת המלחמה. הודו הבריטית תעמוד מול חזית משולשת של שני אויבים — הגרמנים ממערב והיפנים ממזרח — וניטרלי אחד בצפון, שספק, אם תשאר אז בידו חופש הבחירה. ובאפריקה — אם יחליטו הגרמנים להיות פסיביים בקונטיננט זה, — ישיגו את המגן הטבעי הכביר ביותר אשר על פני כדור הארץ: את מדבר-סהרה במערבו ובמרכזו של הקונטיננט, ואת הג'ונגל במזרחו.

„זאת היא חזית-מלחמה — כתב, מנצ'סטר גרדיאן' על המזרח התיכון — אשר שם עלולה הבלוקדה שלנו להשבר, והאימפריה הבריטית עלולה להודעוץ ביסודי-יסודותיה“.

את הפעולות הצבאיות והדיפלומטיות של גרמניה בחדשים האחרונים יש לראות כמפעל-הכשרה למסע-ההתקפה הגדול על א"י ומצרים. המו"מ עם פְּטֶן מתכוין לשמוש בצי הצרפתי ובבסיסי הים והאוויר באפריקה, לשם פעולות נגד המזרח התיכון. אף כיבושה של רומניה, ואיזומי-הפלישה לבולגריה, אין להם כל תכלית אחרת. מבחינה משקית ולשם השליטה במקום, מוטב לנאצים, שרומניה, בולגריה ושאר מדינות הבלקן תשארנה ניטרליות. לחצה הצבאי של גרמניה מספיק, כדי לשעבד את משקן כליל לצרכי מנגנונה המלחמתי. אין צורך אף בדיוויזיה נאצית אחת בתוך גבולות רומניה, כדי שפיתוח מקורות הנפט הרומניים יותאם לפי דרישות הגרמנים וכדי שהנפט יזורם לפי פקודותיהם. יתר על כן, נוכחות הדיוויזיות הגרמניות אך מסכנת את מקורות הנפט הרומניים, באשר היא נותנת הצדקה לחיל האוויר המלכותי לפוצץ אותם, בשעה כשרה לכך.

כיבושה של רומניה ותכניות הפלישה לבולגריה („בשלום” או שלא-בשלום) אין להן הסברה מספקת מבחינת עניני הגרמנים ברומניה או בבולגריה כשל עצמן. את כל הצעדים הללו יש לראות כדרגות-הכנה להתקפה הגדולה על תורכיה ועל המזרח התיכון.

בהערכת פעולות הרייך בסוף הקיץ ובראשית הסתו, כתב „טיימס” כדברים האלה: „מבין שתי הסכנות הגדולות, שהננו עומדים בפניהן, נראה כעת הים התיכון כמקום הסכנה העיקרי. במצרים, ולא בלונדון, עלול להמצא המפתח לכל עתידנו”.

ג.

אותן הסיבות, המשוות לארץ-ישראל ולמצרים כוח-משיכה רב כל-כך בעיני הנאצים, מצוות על האימפריה הבריטית ועל בני בריתה לרכז את כל כוחותיהם החפשיים להגנה על פינת עולם זו. אולם הנימוקים כבדי-המשקל האמורים לעיל אינם ממצים עדיין את כל חשיבותן של שתי הארצות הנ"ל מנקודת השקפתם של בעלי-הברית.

א"י, יחד עם ערפה המצרי, מהווה את הבסיס העיקרי, ממנו תצא ההתקפה האנגלו-סכסית הגדולה לשחרור הקונטיננט האירופי משלטון הנאצים. במשך שנת 1942 תגיע, כמשוער, תעשית האוירונים הבריטית-האמריקנית לשיא הדרוש; עד לאותו פרק זמן, בערך, יאומנו ויצוידו מיליונים אחדים של חיילים לפעולות יבשה מחוץ לאיים הבריטיים; ואז יתקרב זמן השילומים. וינסטון צ'רצ'יל בנאומו, באמצע נובמבר, רמז על המערכות הכבירות שתערכנה אולי בעוד שנתיים ימים. וודאי שלא דבר סתם בעלמא.

ואולם כל התקפה, ובפרט כל התקפה גדולה, נחוץ לה בסיס, אשר שם תוכן וממנו תצא למסעותיה. חכמת המלחמה מצווה, כמובן, שלא לצמצם את תכניות ההתקפה בנקודה אחת דוקא. תפקיד חשוב הוא להביא את האויב לידי כך, שיחשוש למכה מכל צד, ויפזר את כוחותיו במקומות רבים. יש לשער, איפוא,

שהנהלת המלחמה הבריטית לא תמנע עצמה מהעלות דיסנטים ימיים בנקודות שונות בחופי אירופה הארוכים, הנמצאים כעת ברשות הנאצים. השלטון בימים הוא בידי בריטניה, והיתרון באויר עלול לעבור לידה במשך שנת 1942; עובדות אלו תעוררנה אותה, פעם בפעם, לפעולה דיסנטית ולקשיטות מבסיסה הימיים. כן נוסף לבעלי-הברית בסתיו האחרון גם בסיס התקפה אֶמְפִּי בִּי * בקצה הקונטיננט האירופי עצמו. יהיה גורל ההאבקות היונית באביב ובקיץ ככל אשר יהיה, — על ידי עצם הכרות המלחמה על יון הוסיף מוסוליני לאנגליה ולבני-בריתה בסיס ביבשת אירופה וצבא משובח בן כמה מאות אלפים איש.

אולם שני מקורות ההתקפה הנ"ל נתונים להגבלות חשובות. דיסנטים ימיים הצליחו בעשרות השנים האחרונות רק במקום שהמתגונן לא התכונן להם כלל, או במקום שלא היו בידיו שירותי-מלחמה מודרניים. דוגמה למקרה הראשון ראינו בנורבגיה באפריל 1940; למקרה השני — בסין הדרומית בשנות 9—1937. אך במקום שחסר אחד משני התנאים הנ"ל, שם קשה היתה פעולה דיסנטית גם נגד צבא חלש באופן יחסי. אפילו הצבא התורכי-העותומני הישן, שכידוע לא היה מצויד בתכלית השלמות, עמד בהצלחה מרובה נגד הדיסנט של בעלי-הברית בדרדנלים, בשנת 1915. אף-על-פי-כן ישתמשו, ודאי, בעלי הברית בדיסנטים כדי להתקיף את אירופה הנאצית. הנסיונות הדיסנטיים ישמשו איום מתמיד, אשר יהיה מקור הפרעה עצום למכונת המלחמה הגרמנית, ובכוחו אפשר יהיה לבוא לידי הישגים אסטרטגיים חשובים, אף אם נסיון זה או אחר יגמר בנסיגה טקטית. בפרט תהא פעולה זו מבורכת בהצלחות לאחר שהצבא הנאצי יוכה בחזית עיקרית, והעמים המדוכאים יתאוששו להתקומם נגדו. אך ברי, שבעלי הברית לא יוכלו לצמצם את התקפתם על הקונטיננט בסוג-מלחמה זה.

אשר לבסיסים היוניים, הרי ערכם רב ביחוד בשביל כוחות אויריים וימיים. אולם היקפה של ארץ יון אינו גדול למדי, ואם ירוכזו שם הכוחות היבשתיים העיקריים של האימפריה הבריטית במזרח, עלולים הם להסתכן מאד, ובפרט במלחמה עם אויב חזק ובעל מוביליות רבה. המפקדה הבריטית במזרח התיכון התנהגה בהתאם להכרה זו, והודיעה על כך רשמית: יון קבלה עזרה חשובה בים, באויר, ובציוד מקצועי. אולם התגבורת העיקרית של הכוחות היבשתיים מופנית לארץ-ישראל ולמצרים. לפני כשלושה חדשים כתב ג'. ל. גרין על מצרים וארץ-ישראל את הדברים הבאים: „כאן הוא המפתח לכל. כאן עלינו לעמוד מול הסכנה ולשבור אותה. חובתנו — להחזיק את מצרים בכל מחיר. זאת תהא, כנראה, נקודת השיא של תפקידנו במלחמה.“ ועל הרעיון הזה חזר ביתר בהירות הסוקר הצבאי של רויטר, הגנרל סר הוברט גוף, בליל ראש שנת 1941: „אם יתחיל היטלר באביב במסע נגד הבלקנים... תהא זאת, אולי, המערכה המכריעה נגד העריצות הנאצית.“ גרין ציין את מטרתה האסטרטגית של ההתקפה הנאצית המכריעה: גוף — את הדרך בה תכונן.

* אמפיבי = יבשתי-ימי.

אותה שעה שיהדפו בעלי הברית את ההתקפה הנאצית על המזרח התיכון — וכולנו מקוים לכך — תהא, כנראה, שעת-המפנה של המלחמה. אמנם, המלחמה לא תגמר בשנה אחת. עוד יעבור זמן, עד אשר יצברו בעלי הברית את הכוחות הדרושים לא רק להגנה מוצלחת, אלא גם למסעות ההתקפה הגדולים על יבשת אירופה. אין איש יכול לדעת מראש, כמה שנים וחדשים יעברו עד שמסעות אלו יבוצעו ויוכתרו בהצלחה סופית. המדינאים האחראיים להנהלת המלחמה, החל מוינסטון צ'רצ'יל וגמור בגנרל מַטְקֶסס, אינם מבטיחים סיום מהיר. ברם, הכשלת ההתקפה הגרמנית על המזרח התיכון באביב ובקיץ זה תהא דומה בערכה לעיכוב הגרמנים ליד המְרְנָה בספטמבר 1914. המלחמה ההיא נמשכה, כידוע, עוד ארבע שנים לאחר קרב מרנה, אולם נבוני המצביאים הגרמניים ידעו, שבימי ספטמבר 1914 איבדו את תקותם לנצחון. מאז החל הזמן לפעול נגדם.

אהדתה של היהדות, הכרתה של התנועה הציונית ומאמציו של הישוב נתונים למפעל המלחמתי של בעלי הברית. אך יתכן שיימצא מי, שישאל: מה כוחנו לסייע במערכה הגורלית והכבדה, המתקרבת בצעדי-און? האמנם יש משקל למאמצינו? כלום יש חשיבות להתגיסות העברית בתוך מערכת הכוחות הענקיים, שיפעלו בימי ההכרעה? בדיקה ענינית של הנעשה תביא לידי תשובה ברורה — אולי, תשובה בלתי-צפויה לרבים.

אכן, מערכת המזרח התיכון עלולה להיות המכריעה לגבי המלחמה כולה; אך בטבע הדברים ישתתפו בה (כמו במערכת מְרְנָה בשעתה) רק חלק מועט מכוחות בעלי-הברית. מיליונים אחדים קשורים, בצורות שונות, בהגנת אנגליה; מאות אלפים חייבים לעמוד על המשמר במזרח הרחוק; ורבות רבות עסוקות ב"שירות האלם" של הצי. במחנה שירוכז בחזית המכריעה, בשעה המכריעה, לא יהיו המתנדבים העבריים כמות מבוטלת. לפי סיכומים, שפורסמו ברבים, כבר עבר מספרם את האלף השביעי, והישוב נכון להתנדבות נוספת. כמו-כן אין המתנדבים נערכים לפי כמותם בלבד. במלחמה זו יש משקל מיוחד לחייל בעל-המקצוע, וקיבוצי-המתנדבים העברים כוללים אלפי מומחים מסוגים חשובים ומגוונים: בעלי-מלאכה לשירותי-קרקע של האויר, מהנדסים מלכותיים, אַתְתִּים, תותחנים וכו'. יתרונם הנוסף של קיבוצי מתנדבים אלה הוא, שאין צורך להביאם ממרחקים; הם באים מהעורף הבלתי-אמצעי של שדות המערכה, ואף השלמתם תוכל לבוא מכאן. האם יש הרבה ארצות במזרח התיכון הבריטי, המסוגלות לגייס במהירות כזו הרכב כה מגוון ורב של יחידות צבאיות? למאמץ המלחמה של יהודי ארץ-ישראל קצטרפת תנועת ההתנדבות של יהודי אפריקה הדרומית. ודאי, יהודי דרום-אפריקה באו לצבא המשלוח של הדומיניון כבנים נאמנים לארץ מגוריהם וכאזרחים פעילים בחבר-העמים הבריטי, אשר את דגלו